

Camins i paisatges

L'aplec a Sant Aniol

En la geografia tumultuosa de l'Alta Garrotxa, freqüentment inaccessible, amb timberes i rostos esgarrifats per l'ull enigmàtic de les esplugues —o les espeses i impenetrables buscúries que s'enrinxen a les clapisses—, hi ha indrets aclofats, íntims i verdíssims. Sant Aniol és un d'ells. Roman com una cleda fora del temps, vetllada per l'abandó i l'allunyament.

En aquestes valls profundes, esberlades violentament, ves a saber per qui sap l'abrivada geològica, l'aigua senyoreja fina i transparent. Llurs silencis ancestrals s'escolten inalterables darrera el xiscler de l'ocell o l'esgarrifall de les aigües que s'estimben des dels sallents. En el rescò de l'escuma fonent-se en el gorg verd i blau, s'endevina el misteri de la veu que s'ofega i a mig aire bleixa la música que davalla dels cels més alts, perdent-se en els viaranys mil·lenaris petjats d'història i de llegenda, de rumor i d'aventura.

Lloc de trànsit, d'amagatall, de tradició i de rondalla. Homes i feristeles, monjos i cavallers en un rerafons d'itineraris inventats per fugitius i contrabandistes; fressadors de dreceres que broden les lleixes, repuntejades de farigoles i gatoses que s'aboquen damunt dels alzinars i les boixedes, i s'arrapen frenèticament als roquissers i ensulsidecs.

Sant Aniol d'Aguja, en la diplomàtica comarcal «St. Andeoli et Sr. Laurentii, super fluvium Aginum, valle nomina Agogiam», és un fondal cenyit pels estreps del Bassegoda, el Martanyà, serra de Talaixà i el Brull. Límits feréstecs en un paisatge espectacular, escenari de pretèrit gloriós i bressol d'una Pàtria. El màrtir de la Gallia, que illumina amb la seva santedat des de l'origen dels segles, ha convertit la remembrança d'una antiga abadia en lloc de pelegrinatge.

Els catalans dels dos vessants pirinencs, de sempre fan memòria a la devoció al sant; mantenen el clima popular i tradicional tot i que els anys trasmuden el clima de la manifestació. De sempre és dels aplecs d'aquests rodals— solcats per la mà manyaga dels benedictins— que encara conserva vigència i actualitat.

Sant Aniol d'Aguja ha estat sempre atractiu per als catalans del Principal i per als del Rosselló. Vayreda explica que els rossellonesos «venien en processó, seguint la creu parroquial de Sant Llorenç (de Cerdans) i les banderes gremials de dit poble i de la Muga». Fins ençà, més o menys trepitgen els mateixos camins—per les lleixes de sant Aniol— i un cop arribats pascegen amb el baiard la imatge del sant, amb falgueres i flors silvestres als seus peus.

Els del principat solen encaminar-s'hi per Sadernes; és el camí més habitual. O per Talaixà, pels voravius dels estimballs esbalaïdors—com el Salt de la Núvia— i esbatanats davant perspectives que sempre ullprenen. La Quera, fita en el trajecte, és un casalot romànic i ògic,

per
RAMON GRABALOSA

avar del seu llinatge, incomunicat i perdut, amb camins aptes per al trot del cavall.

Josep M.ª Coch i Plana, coneixedor dels racons més invariablement pintorescos, assidu de l'aplec durant molts anys, fou monsieur Julià Guillaume, diputat comunista i «maire» de Sant Llorenç de Cerdans. La seva figura patriarcal, de tracte afectuós i amb barba a l'estil d'En Marx, posava a la festa un caràcter singular. L'home admirava a Marian Vayreda i l'obra que emmarca la contrada. Malgrat la seva ideologia, sempre havia seguit la processó tradicional, organitzada pels catalans del Rosselló tot i que, aquesta fleblesa, fos criticada per la gent del partit. Ell, sembla, no podia estar-se'n, malgrat hagués de contrariar-los.

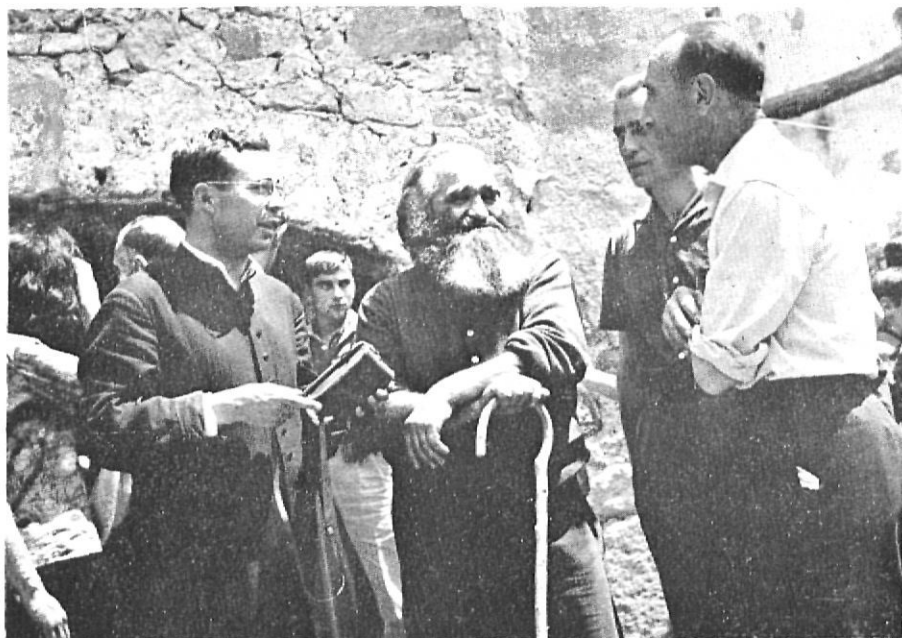
No fa pas molts anys —coincidint la diada amb la benedicció de la campana—, es va escaure que, entre els assistents, era MM l'investit amb més autoritat. Això féu que els organitzadors de la trobada, insistissin perquè presidís amb la comissió. —«Hom no hi està pas acostumat!»— refusà en principi, però en acceptar finalment, davant la insistència, va demanar: «—Ja em direu que haig de fer; jo no sóc pas fet en aquestes coses!». A l'església, deia «no s'hi perdia pas!».

En el moment de l'elevació, durant la Santa Missa i quan tothom s'agenollava, féu el gest, però excusant-se polidament per artrosis dels genolls. Acabada la cerimònia, en el moment dels discursos, també li va tocar adreçar la pa-

raula als assistents. Potser el tema de la campana no interessava massa, però, enamorat del país, s'engegà amb elogis a Vayreda i la puresa de Coralí, l'heroïna de «La punyalada». Aquella noia sempre l'havia impressionat perquè no entenia com havia conservat la virginitat trobant-se captiva d'uns bandolers tan ferotges. Per a ell, més aviat era un àngel per el qual, malgrat la seva manca de creences religioses, sentiria una tendra i espiritual.

—«Jo me trobi més bé aquí que a París, com vosaltres, suposo, us trobareu millor aquí que a Madrid!»— exclamà de sobte. Una afirmació de catalanitat indiscutible. I en acabar de pronunciar aquells mots emocionats i memorables, va eixar-se endur per l'entusiasme. Es desdiria de qualsevol identificació ideològica o de nacionalitat. Cridà: —«Visca sant Aniol! Visca la Coralí! Visca Catalunya!». Llavors algú el va tustar dissimuladament, indicant que, entre els assistents hi havia una parella de la Guàrdia Civil, donant-li entenent que l'eufòria sentimental no els semblaria, políticament, massa ortodoxa. L'home, sense perdre la calma i amanyant la seva barba democràtica, afegí tot seguit, mantenint el mateix to de veu: «.. i los de Madrid, també!».

L'alta Garrotxa, amb la constel·lació de masos i esglesioles embardissant-se; despoblada i solitària, paradís de l'excursionista, cada any segueix essent fita popular. Esdevé com un fetorn a la Catalunya real i concreta, la qual, al capdavant, segueix alenant en la geografia de sempre.

Monsieur Julià Guillaume, a Sant Aniol d'Aguja.